

TNC AKTUELLT

Årgång 13(1971):5

I N N E H Å L L

- Sida 1 TNC-Aktuellt under år 1972
" 1 TNC 46 Betongteknisk ordlista
" 2 Rundfrågor i TNCs arbetsrutiner
" 2 Mättdonsnamnet mikrometer
" 3 Vissa termer inom konformationsanalys
" 4 Måttenheter med exponentssiffror
" 4 Släpvagn, påhängsvagn, hjul, fälg

TNC-Aktuellt under år 1972

Nya informationskanaler mellan TNC och omvärlden är under utprovning. Sedan februari 1971 införs artiklar i Teknisk Tidskrift som speglar TNCs övervägda ståndpunkt i olika frågor. Med början i februari 1972 kommer ytterligare en sådan artikelserie att införas i tidskriften Standard. I båda fallen gäller det inlägg i tekniska termfrågor där behov av klara rekommendationer har konstaterats. De nya publiceringsvägarna vidgar den krets av läsare som kommer i kontakt med TNC och redan detta är skäl nog för verksamheten.

Betydelsen av TNC-Aktuellt kommer emellertid inte att minska med dessa nya åtaganden. Tvärtom är det en ambition att bredda och fördjupa det material som här förs ut till TNCs närmaste intressenter. TNC-Aktuellt kommer även i fortsättningen att vara ensam om sådana inslag som utförlig presentation av nya ordlistor och andra publikationer, information om vunna resultat i ansträngningarna att rationalisera det terminologiska utredningsarbetet m.m. Vidare blir det troligen anledning att utarbeta och i TNC-Aktuellt införa alfabetiska register över de termer som berörs i TNCs alla publicerade inlägg under året.

Prenumeration på TNC-Aktuellt för år 1972 kostar 20 kr. Beloppet insätts lämpligen på TNCs postgirokonto 55 60 12 - 3. På inbetalningskortet anges namn och adress.

TNC 46 Betongteknisk ordlista

I TNCs publikationsserie har nu utkommit TNC 46 Betongteknisk ordlista. Ordlistan omfattar termer och definitioner avseende cement, betong och betongarbeten. De ca 1300 termerna har dessutom försetts med motsvarigheter på engelska, franska, tyska, danska, finska och norska.

Ordlistans uppställning är systematisk. Termerna är indelade i grupper, som i stort sett följer betongens tillblivelse och användning, dvs. går vägen från delmaterial över blandning, gjutning och bearbetning. Termerna är sökbara via alfabetiska register på alla sju språken. För att underlätta överblicken finns dessutom ett gruppregister på svenska, som upptar alla svenska uppslagsord i den ordning de

förekommer i ordlistan.

Terminologin inom byggfacket har länge varit i behov av en systematisk bearbetning. En indelning efter material erbjuder härvid en naturlig gruppering. Ett område under stark utveckling är betongtekniken, som i fråga om forskning och utveckling i ökad omfattning ställer krav även på internationellt utbyte av erfarenheter. På ett tidigt stadium tog TNC kontakt med olika intressenter för att genom samverkan söka få ett ordlistearbete till stånd inom ett område täckande cement, betong och betongarbeten. Det visade sig emellertid svårt att på detta sätt få en effektiv organisation av arbetet. Genom förmedling av direktör Elam Tunhammar i Skånska Cementaktiebolaget kunde civilingenjör Viktor Bährner, f.d. direktör för Svenska Cementföreningen, inträda som utredningsman för den planerade ordlistan.

I princip har arbetet utförts så att utredningsmannen upprättat dispositionsplan för materialets systematisering, inventerat och utvalt termer samt utarbetat förslag till definitionstext, som remissbehandlats av ett antal rådgivande organ. Manuskriptet har på sedvanligt sätt granskats av TNC, varefter ordlistan slutredigerats i samråd med utredningsmannen.

Priset är ca 35 kr, inklusive mervärdesskatt. Ordlistan säljs i bokhandeln och genom Sveriges Standardiseringskommission.

Rundfrågor i TNCs arbetsrutiner

Under hösten har TNC gjort ett par försök att blåsa liv i en gammal institution, rundfrågor i termproblem. Denna metod har mycket som talar för sig. I de fall där rent språkliga överväganden lämnar kärnfrågan obesvarad, och de fallen är många, får TNC genom rundfrågor tillgång till sakskaäl som kan vara avgörande och som ofta annars kunde vara svåra att finna fram till. Efterhand som fastare rutiner utformas och kretsen av rådgivare fördelats på lämpliga fackområden kan denna verksamhet bidra till att skapa ett nytt fast inslag i TNCs arbete.

Mättdonsnamnet mikrometer

TNC har tidigare uttalat den åsikten att namnlikheten mellan mått-enheten mikrometer och mättdonet mikrometer knappast kan leda till förväxling. Avvikande synpunkter har emellertid framförts och TNC gick i september ut med en rundfråga för att få saken allsidigt belyst. Tillverkare och TNCs egna tekniska rådgivare tillfrågades om sin inställning till en namnändring. Förslaget (bygel)mättskruv framfördes.

Det underströks i rundfrågan att mättdonet mikrometer inte kan begagnas för att avläsa dimensioner på en eller några mikrometer när. Det nämndes också att DIN numera anger Bügelmessschraube f som första term.

Resultatet blev en tveksam majoritet för den föreslagna namnändringen. De röster som höjdes mot ändringen måste emellertid i kraft av sin argumentering tillmätas stor tyngd.

Mättskruvar ingår, hävdades det, som delar i vissa mätapparater. Namnlikhet mellan ett don och en del i en apparat medför risker för kostsamma misstag. Detta behöver inte befaras vid namnlikhet

mellan ett don och en måttenhet. Det visar sig vidare att såväl ISO som BS, British Standard, har kvar micrometer. DIN anger som andra term Mikrometer n.

TNC finner härmed att tillräckliga skäl inte föreligger för att föreslå namnändringen. Namnet mikrometer är visserligen inte invändningsfritt och ansträngningar måste göras för att på sikt finna ett bättre alternativ. Men detta får då inte medföra risk för oönskad ekonomiska konsekvenser.

En intressant synpunkt, som understryker behovet av en viss återhållsamhet från TNCs sida, är Englands pågående och USAs förestående övergång från fot till meter. Kommer man att känna någon olägenhet när man upptäcker att man har en måttenhet med samma namn som ett mätton? Vad kommer man i så fall att göra?

Vissa termer inom konformationsanalys

Den gren av kemin som studerar föreningars isomeri med avseende på rotation kring bindningar i molekylen kallas konformationsanalys. En rad engelska termer på området saknar vedertagna svenska motsvarigheter eller översätts olika på olika håll. TNC har ombetts bidra till större terminologisk klarhet. Efter utsändning av en rundfråga kan TNC nu utfärda följande rekommendationer.

Engelska termer	Svenska termer	Kommentarer
anticlinal	antiklinal	Förväxling med geologisk terminologi bedöms osannolik. Anknytning är önskvärd till den internationellt gångbara förkortningen \pm ac.
antiperiplanar	antiperiplanar	Skrivs internationellt \pm ap.
conformational isomer	konformer	Betoning på sista stavelsen i likhet med <u>polymer</u> , <u>isomer</u> osv.
eclipsed conformation	samlad konformation	Strukturelementen synas vara samlade om de betraktas från en punkt i rotationsaxelns förlängning.
gauche isomer	skränt konformer	Den diedriska vinkeln (torsionsvinkeln) är 60° eller 300° .
skew isomer	skev konformer	Den diedriska vinkeln har lågt positivt eller negativt värde $\neq 0$.
staggered conformation	spridd konformation	Strukturelementen synas vara skilda från varandra om de betraktas från en punkt i rotationsaxelns förlängning.
synclinal	synklinal	Förväxling med geologisk terminologi bedöms osannolik. Skrivs internationellt \pm sc.
synperiplanar	synperiplanar	Skrivs internationellt \pm sp.

Måttenheter med exponentsiffror

1 Mm³ är ett väldigt tal, så stort att det praktiskt taget aldrig behöver tillgripas, annat än möjligen av astronomer. Det är nämligen så, att en exponentsiffra efter en måttenhet opererar på hela måttenheten, även när den är sammansatt av ett prefix och en grundbeteckning. 1 Mm³ kan därför tolkas endast som 10¹⁸ kubikmeter.

Med hjälp av parentestecken med sedvanlig matematisk innebörd kan man emellertid få avsedd tolkning av uttrycket. Den bl.a. vid mätning av vattenförsörjning vanliga kvantiteten en miljon kubikmeter måste man alltså skriva 1 M(m³). Rekommendationerna i TNC 37 Skrivregler, moment 111, är fullständigt klara på denna punkt.

Släpvagn, påhängsvagn, hjul, fälg

Om behovet av en modern fordonsteknisk ordlista avpassad efter svenska förhållanden skall här inte ordas mer än nödvändigt. Allvaret i den nuvarande situationen är väl känd för TNC och ansträngningar görs att bereda utrymme för ett snart initiativ i saken. Tillsvidare finns bara resurser för punktinsatser inom ramen för den allmänna upplysande och rådgivande verksamheten.

Från i hög grad sakförståndigt håll har synpunkter anförts på ett par språkriktighetsfrågor med anknytning till fordonstekniken. TNC har efter sedvanlig uppföljning i eget material kunnat utfärda följande rekommendationer.

släpvagn E trailer F remorque f D Anhängar m
fordon med hjul avsett att förenas med dragande fordon
Anm. Med släpvagn i trängre betydelse avses släpvagn annan än påhängsvagn.

påhängsvagn E semi-trailer F semi-remorque f D Auflieger m
släpvagn vars chassi eller karosseri direkt vilar på det dragande fordonet medelst en kopplingsanordning vanligen bestående av tapp och vändskiva

hjul E wheel F roue f D Rad n
cirkelformad anordning som kan rotera kring en axel och som vanligen med bestämt konstruktivt syfte ingår i en mekanism eller annat system för viss rörelsefunktion
Anm. Inom fordonstekniken har ordet hjul vanligen betydelsen hjul för nedbringande av friktionsmotståndet vid ett fordons förflyttning.

fälg E rim F jante f D Felge f (jfr TNC 39)
hjulring för montering av pneumatiskt däck eller massivdäck
Anm. Fälgen är således en del av hjulet. På hjul utan däck, t.ex. trähjul för hästdragna vagnar, utgör fälgen slitbana. Numera finns även fälglösa hjul avsedda för montering av pneumatiska däck.

Ordet fälg har belagts i svenskan tidigast år 1897 enligt SAOB, som dock tillägger att ordet troligen har förekommit tidigare. I den germanska språkkretsen har motsvarande ord betydelsen hjulring och används i den betydelsen före gummiindustrins uppkomst. Det bågformade stycke (särskilt avsett för träkerhjul) som ingick som del av en hjulring kallades löt, vilket ord ibland används även om hela hjulringen.